FÉSZEKRAKÓK

Az ifjú házasok otthonalapítását a madarak fészekrakásához szokták hasonlítani. A családi fészek azonban nem „röptében" alakul ki. Mert érzelmeken nyugszik, és új életet is sarjadzó meleg fészek csak számos anyagi, tárgyi elemből „rakható össze". Ennek alapjait főként a házasulók, s a szülők közös igyekezete, olykor a rokonok, munkahelyek támogatása teremti elő.

Mostanában 3—4 évvel korábban házasodnak a fiatalok, mint 20—30 esztendővel ezelőtt. A fiúk zömmel 25—26, a lányok pedig 23—24 évesen „láncolják" magukat a párjukhoz. Ösztönzi ezt az anyagi önállóság, a biztos egzisztencia és a boldogulás tágabb lehetősége is. Egy 1970-es reprezentatív felmérés szerint a 20—29 esztendős szakmunkások átlagos havi jövedelme az 1945 és a 2231 forint; a hasonló korú munkáslányoké pedig az 1436—1477 forint közötti skálán emelkedett. Azóta már ez is tovább mozdult, s a nők bére közelített a hasonló munkakörű férfiakéhoz.

Így kezdődik...

Természetes hát, hogy amíg 1960-ban 63 976 férfi és 71 139 nő házasodott 29 éven alul, addig 1971-ben már 74 884 férfi és 81 221 nő. Ez a családalapítási kedv fokozódását jelzi; annyira, hogy az 1000 lakosra számított házasságkötések európai ranglistáján már hazánk vezet.

Ide kívánkozik egy érdekes tény a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) tavaly közzétett külön kiadványából, amely a 17—29 éves fiatalok közt végzett sokrétű reprezentatív felmérésről ad áttekintést, de a többi közt *szemléletük* néhány jellemző vonásáról is. A számukra felsorolt hét általános emberi cél közül a legnagyobb arányban a harmonikus családi életet és a szívesen végzett munkát tartották a legfontosabbnak.

A 22 éves Farkas László érettségizett műszerész, az Egyesült Vegyiművek diszpécsere; Ilonka, 21 esztendős felesége az Egyesült Izzó szerelője. Október 21-én tartott esküvőjüket Laci anyai nagyszüleinek aranylakodalmával együtt rendezték meg. A szép kettős eseményt népes rokoni, baráti körben az Újpesti Dózsa klubban ünnepelték. Ezt Laci így kommentálta:

— Nagyanyáék családi harmóniája számunkra is példa...

A múlt év végi eljegyzésük után közös takarékkönyvet váltottak. Az összegyűlt 5000 forint azonban elment a nyaralásra és a lakodalomra. Házasságuk előtt másfél hónappal böngészni kezdték az albérleti hirdetéseket. Fel is kerestek 15 címet, de mások mindig megelőzték őket.

— Nagyon megörültünk hát — folytatta Ilonka —, amikor véletlenül megtudtuk, hogy szüleim lakásához közel, egy újpesti kertes családi ház mosókonyháját átalakították kiadható albérletté. Odarohantunk megnézni: ez 4x2,5 méteres betonpadlós helyiség volt, kis belépővel, vécével, mosdóval — havi 600 forintért és egy évi előrefizetéssel. Családi támogatással nyomban vállaltuk, mert szeparált és ez nagy előny...

— Hamarosan nekiláttunk falait, ajtóit, ablakait újjáfesteni — fűzte hozzá Laci. — Aztán a padlót linóleummal borítottuk, majd olajkályhát is vettünk. És a család összeadott mindenféle bútort, úgyhogy tűrhetően berendeztük. Tehát még szerencsések is vagyunk, hogy ilyen albérlethez juthattunk...

— De kiderült — jegyezte meg Ilonka —, hogy egy ilyen lakás mai belépője már 100 000, a teljes ára pedig 300 000 forint. És ha pár éven belül két gyereket szülök — még akkor is 240 000-be kerülne. Hát mi ezt hogy tudjuk vállalni?

— Sehogy! — felelt rá a férje. — Ezért a tanácstól szövetkezeti lakást igényeltünk. A két gyereket pedig már ebbe a lakásba „betervezzük" — igaz? — nevetett feleségére, aki derűsen rábólintott:

— Hát, igen. Ha már társasházra nem telik — „társasítjuk" albérletünket. Mert nagyon szeretjük a gyerkőcöket és emeletes ágyban itt is elfér majd kettő. De hogy mikor lesz majd rendes otthonunk, azt nem tudom...

A KSH már említett felmérése szerint a megkérdezett fiatalok 10 százaléka, a vidéki nagyvárosokban és a fővárosban a fiatalok *16 százaléka albérlő.* Az újpesti Farkas Laciék tehát *kivételes albérlethez* jutottak, mert a legtöbb fővárosi főbérlő — ha fiatal házasokat egyáltalán befogad — *feltételül szabja a gyermektelenséget...*

Egy régebbi kormányhatározat elrendelte, hogy a kiutalásra kerülő lakások 20 százalékát zömmel a *közvetlen termelésben dolgozó fiataloknak* kell juttatni. Hogy állunk ennek végrehajtásával például Budapesten, ahol a legnehezebb a fészekrakók helyzete? A fővárosi tanács lakásügyi főosztályán így informáltak: 1965-ben a kiutalt lakások *23,4 százaléka* jutott a 30 éven aluli fiataloknak, 1971-ben pedig *25—28 százaléka;* de az ifjúsági korhatár tavaly 35 évre emelkedett, s ilyen számítással a tanácsi, szövetkezeti lakások *33 százalékát kapták a kezdő és a „haladó" családalapítók.* (Mindez a KISZ-akcióban épült otthonokon kívül, amelyekből idén 1003-at húztak tető alá Budapesten.)

A kormányhatározat tehát a fővárosban „túlteljesül". De a KSH felmérése szerint 1968-ban a házas fiatalok 51 százaléka még a lakáshiányt jelölte meg a legégetőbb problémájának. *Vajon csökkent-e már ezek aránya?* Sajnos, erre *nincs friss adat.* Tény viszont, hogy a most nyilvántartott és a korábbinál kevesebb 93 500 budapesti lakásigénylőnek *„csak" a 35,6 százaléka 35 éven aluli fiatal házas* — de 80,5 százaléka a közvetlen termelésben dolgozó munkás, műszaki. Jó lenne hát, ha az épülő lakásokba is ilyen arányban kapnák a beutalókat. Egy felmérés szerint azonban *az új lakótelepeken mindössze 14 százalék a fiatal házasok aránya.* S köztük *még kevesebb* a munkáscsalád. Ennek oka az, hogy az utóbbiak szívesebben fogadják a régi, olcsóbb lakásokat; vagy ilyenre cserélik el a lakótelepit...

Kása Béla, a Ganz Villamossági Művek kísérleti gyárának 26 éves lakatosa. Felesége általános iskolai tanárnő. Tavaly júliusban házasodtak össze, ötéves ismeretség után. Életük érdekes, izgalmas szakasza volt ez. Mert Béla szinte a kezdettől együtt tanult az akkor még I. évfolyamos egyetemista Ilonkával. Szerelemből és tudásvágyból egyaránt, de anélkül, hogy maga is tanár akart volna lenni. Így jutottak arra a felismerésre, hogy egy modern szakmunkás és egy tanárnő között is lehetséges szellemi összhang. Ez lett házasságuk „ideológiai" alapja.

Most Béla szüleinek kétszobás lakásából az egyik az övék. Apja nyugdíjas munkás, anyja házfelügyelő. Fiuk és felesége 4250-et keres. Menyüket nagyon szeretik. S a mama vezeti a közös háztartást, amelyhez a fiataloktól csak 1000 forint hozzájárulást kérnek. Így a házasságuk óta már 25 000 forintot tudtak megtakarítani. Aztán a rokonok a nászajándékokat is pénzben „rótták le". Így külön 15 000 forintjuk gyűlt össze. S ezt mindjárt autónyeremény betétkönyvbe fektették.

— Miért? A kocsi volna a legsürgősebb?

— Dehogy — nevetett Béla. — Ha autót nyernénk, nyomban eladnánk lakásalapunk javára. Szövetkezetit igényeltünk és a tanácsi értesítés szerint erre 1975 után számíthatunk. Addigra sok pénzt kell összehoznunk, mert még egyetlen darab bútorunk sincs.

A Belkereskedelmi Kutató Intézet a lakásberendezés és felszerelés költségeinek 1970-es alakulásáról tavaly érdekes tanulmányt készített. Modelljük egy négytagú család kétszobás, összkomfortos házgyári lakásának olyan komplett kényelmes felszerelésére vonatkozik, hogy abban részletezve felsorolják a szükségesnek vélt bútorokat *40 450 forintos* előirányzattal; az elektromos gépeket, berendezéseket 21 735 forinttal, 50 könyvet 1500-zal; a lakberendezést kiegészítő tárgyakat 4887-tel; az egészségügyi holmikat 1133-mal; a lámpákat, égőket 3404-gyel; a lakástextíliákat, szőnyegeket 19 985-tel; a takarítószereket és szerszámokat 849-cel; és a főzési, tárolási, tálalási felszereléseket 6527 forintos beszerzési összeggel.

Mindez együtt 100 470 forintot tesz ki. Ha a fészekrakók ezt mind *egyszerre* akarnák megvenni — megriadnának. De ebben nagyon sok olyasféle stafírung meg egyéb kellék szerepel, amelyet napjainkban már szinte minden ifjú pár jóval a házassága előtt beszerzett vagy nászajándékként megkap.

— Amikor pár hete összeházasodtunk, a feleségemnek már megvolt a szokásos kelengyéje és egy szobára való modern bútora. Az én hozományom pedig mintegy 15 ezer forint értékű holmi volt, ágyneműtől a fényképezőgépig és egy Pannónia motorig sok minden.

— A férjem akkor még Pesten dolgozott egy exportra termelő üzemben. De megunta a drága pesti albérletet és visszajött szűkebb hazánkba, Tolnába, mert már itt is akadt neki való munka...

Árki József és felesége közösen beszélte el sorsfordulójukat. Jóska elektroműszerész, Nagydorogról való, Annuska meg adminisztrátor s a szüleivel most is Fadd községben lakik, mert a férje hozzájuk költözött (a két község a paksi járás területén fekszik). Munkáscsaládok gyermekei és most mindketten Szekszárdon dolgoznak a Fővárosi Óra és Ékszer Vállalat helyi díszműgyárában. Itt ismerkedtek meg. És házasságuk óta együtt buszoznak az üzem és a 20 kilométerre lévő családi ház között, amelyben a szülők már korábban kialakították lányuk külön szoba-konyhás lakrészét.

— De ezt csak átmeneti megoldásnak tekintjük — mondta Jóska. — Később szeretnénk saját otthont építeni. Egyelőre azonban hosszabb időre a mamáéknál rendezkedünk be. És ehhez jól jön, hogy már házasságunk előtt közösen félretettünk 10 000 forintot.

— Lakásunkba ugyanis fürdőszobát építünk — fűzte hozzá Annuska —, városiasodnak az igényeink is.

És mint egymásra kacsintva bizalmasan közlik, első gyermeküket is ide, a nagymamáékkal közös családi fészekbe szeretnék. Mindkettőjük szüleitől a falun szokásos „háztáji" támogatásban részesülnek. Így reális az a számításuk, hogy kettőjük 4300 forintos keresetéből havi 2000 forintot megtakarítsanak a későbbi saját házra.

Sok ifjú házas szülőkkel vagy közeli rokonokkal kényszerül együtt lakni. A KSH felmérése szerint a reprezentatív mintában szereplő párok 92 százaléka él így. A fővárosban viszont, ahol a lakásra váró családalapítók 16 százaléka albérlő — *a 84 százaléka él szülőkkel.*

Válóperes bírák szerint számos fiatal házasságát az ilyen együttlakás teszi tönkre. Főleg a lakásuk zsúfoltsága, a generációk eltérő életritmusa, vagy éppen a szülők túlzott irányító szándéka miatt. De ha az együttlakás bizonyos szeparáltságot és önállóságot biztosít, akkor átmenetileg előnyökkel is járhat. És kellemesebb, olcsóbb, mint az albérlet. Számtalan ifjú pár éppen így takarékoskodhat az önálló fészekre.

Vidéken könnyű és kedvelt megoldást választhatott a pár hete házas nyíregyházi Helmeczi Tibor és felesége. Az ifjú férj szüleinek családi házához saját kezűleg hozzáépítettek egy szoba-konyhás fürdőszobás kislakást. A 24 éves Tibor egyébként a Szabolcs megyei Építőipari Vállalat gépszerelője. A munkahely szüleik felkészülését a családalapítók lakásproblémájának megoldására. 100—400 forintig vállalt havi befizetési kötelezettséggel biztosítják a már vázolt előnyöket. 1970. december 31-én 57 355 ifjúsági betét volt, 1972. szeptember 30-án már 116 000 — 330 milliós összeggel.

A Társadalomtudományi Intézet ifjúsági vizsgálata szerint a fiatal betanított és szakmunkások *20 százaléka lakásra gyűjt.* De számos ifjúsági betét tulajdonos azt szeretné, ha a kamat- és kölcsön-kedvezményeket nemcsak lakásra biztosítanák, hanem bútorra, vagy háztartás-gépesítésre is. Igazuk van.

Tóth Erzsike, a jászfelsőszentgyörgyi Egyetértés Tsz ifjú statisztikusa szeptember elején tartotta esküvőjét az idevalósi Márton Jánossal, a közeli Jászberény hűtőgépgyárának géplakatosával.

Nagy lakodalmat csaptak 160 vendéggel. Mert Erzsike apja a tsz növénytermesztési brigádvezetője, és a lagzinak „meg kell adni a módját". Aztán a nászajándékokból és az úgynevezett menyasszonyi táncból hozzá is jutottak valamennyi háztartási géphez és külön még 7800 forinthoz. Ebből lesz a konyhabútor. A többi bútorra már 20 000-es közös megtakarításuk volt a szokásos stafírunggal együtt. Beszélgetésünk idején még Erzsi szüleinél laknak. De e riportunk megjelenésekor már az anyai nagybácsi 19 éves munkásfiának épült szoba-konyhás, fürdőszobás ház lesz az otthonuk — átmeneti albérletként.

— Később saját házat kell építenünk — közölte Erzsike —, a magunk spórolásából és a szüleink segítségével...

Hazánkban az 1970-es népszámlálás idején a 15—24 év közötti hajadonok száma 513 900, a nőtlen fiúké pedig 723 900 volt. Azóta egy részük nyilván már menyasszony, vőlegény, vagy éppen házas.

A KSH felmérése szerint a fiatalok egy része már pályakezdésekor saját otthonnal rendelkezik — függetlenül attól, hogy házas-e, vagy sem.

Bár csak otthon lenne...

De a fővárosban csak 3 százalékos az arányuk, a vidéki városokban 6, a községekben pedig már 7 százalékos. E különbségek oka közismert. Ugyanígy az is érthető, hogy a túlzsúfolt fővárosban még az értelmiségi fiataloknak is csak a 6 százaléka rendelkezik saját lakással; viszont a vidéki városokban a 31, a községekben pedig már a 43 százaléka. És ez jó, hogy így van. A vidék szakemberellátása csak a helyi fészekrakás elősegítésével együtt biztosítható.

A már vázolt tények tanúsága szerint országszerte sokféleképp segítik a családalapítókat. Még inkább az ifjúsági törvény elfogadása óta. Bács megyében például a fiatalok lakásépítő szövetkezetei számára a tanácsok kedvezményesen biztosítják a telket és a közművesítést. A belkereskedelmi miniszter pedig előírta, hogy vállalataik kollektív szerződéseiben mindenütt szerepeljen a fiatalok családalapításához nyújtandó támogatás.

Az ifjú házasoknak „fészekrakási kedvezményt" jelent, hogy a párt KB legutóbbi állásfoglalása előírta: „A lakásépítő szövetkezeteknél a készpénz-előtörlesztés összegét lakásonként 20 000 forinttal csökkenteni kell..."

Régi tapasztalat, hogy minden családalapító optimista és bízik a jövőben. E bizakodásuk ma egyénileg és társadalmilag is sokkal megalapozottabb, mint korábban lehetett. Az optimizmuson kívül azonban a fészekrakás anyagi biztosításához az eddigieknél még reálisabb és céltudatosabb munkára van szükség.

Szenes Imre

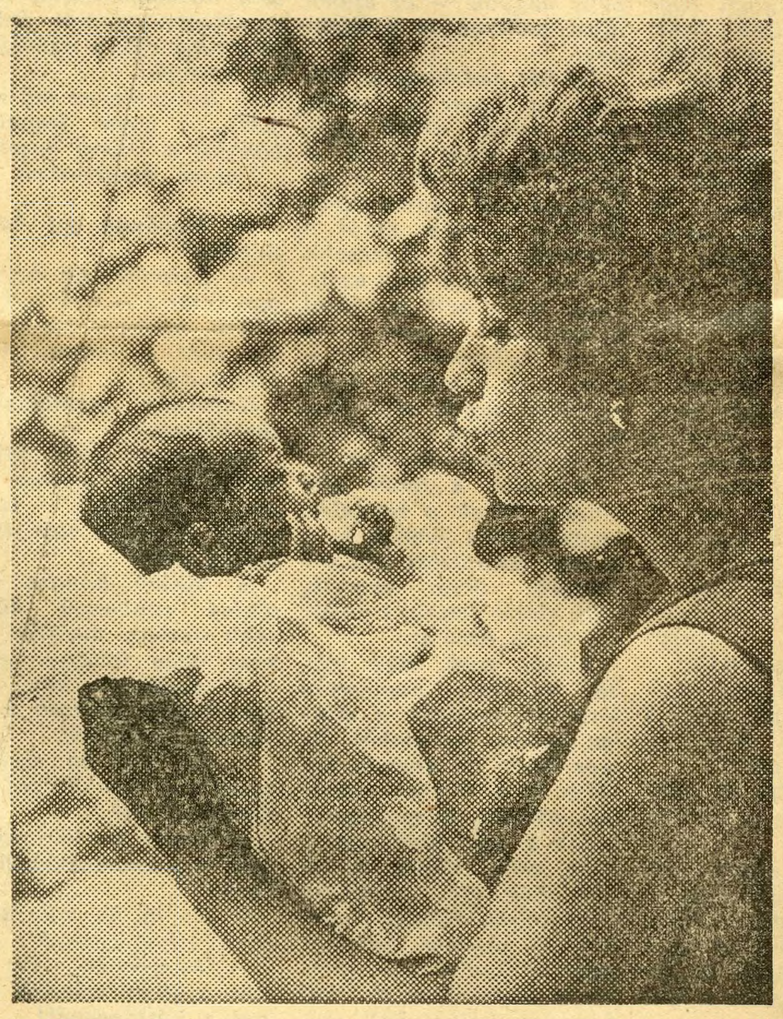

A főszereplő

(MTI-fotók)